

Kvalitetsrapport

**Barn och unga – vår
framtid**
Läsåret 2018-2019

2020-02-25

Utbildningsförvaltningen

0911-69 60 00

www.pitea.se

www.facebook.com/pitea.se

Piteå kommun

Den psykiska ohälsan bland elever har stigit över tid både i Piteå och i riket, särskilt bland flickor. Det finns allt tydligare skillnader mellan pojkars och flickors psykiska ohälsa, mellan elever med och utan stöd från vårdnadshavare och mellan drogfria och missbrukande elever. Likvärdighetsuppdraget bör därför vara i fokus för huvudmannen. Samtidigt visar forskningen att barns och ungas psykiska ohälsa är en komplex företeelse med många påverkansfaktorer.¹ Det finns bekymrande resultat, samtidigt som kartläggningen av skolväsendets processer visar många goda insatser i samverkan med andra samhällsaktörer och med hemmen. Därför är det rimligt att dessa processer får fortsätta och utvärderas längre fram enligt planeringen och att huvudmannen avvaktar med fler uppdrag.

Varför skrivs den här rapporten?

Enligt skollagstiftningen ansvarar Piteå kommun som huvudman för att planera, följa upp och utveckla utbildningen, vilket också ska göras på enhetsnivå.² Kommunfullmäktige har huvudmannansansvaret inför staten, men Barn- och utbildningsnämnden ska fullgöra huvudmannens uppgifter och är därmed operativt ansvarig i kommunens utvecklingsarbete inom utbildningsverksamheten.³ Den här rapporten skrivs i syfte att bidra till att ge goda förutsättningar för barnens och elevernas utveckling och lärande.⁴ Den presenterar skolväsendets resultat och processer inom målområdet och gör en sammanfattande och framåtblickande analys av vilka behov som finns. Den bidrar därigenom till att huvudmannen kan fatta informerade beslut för att fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.⁵

¹ Folkhälsomyndigheten (2018, s. 85): Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

² 4 kap. 3-4 § skollagen (2010: 800)

³ 2 kap. 2 § skollagen (2017:759)

⁴ 1 kap. 4 § skollagen (2010: 800)

⁵ 2 kap. 8b § skollagen (2018:608)

Innehåll

.....	1
Innehåll.....	2
1. Nulägesbedömning	3
1.1. Sammanfattande analys	3
1.2. Den psykiska ohälsans samband med stress över skolarbetet	4
1.3. Tryggheten sjunker något bland flickor	6
1.4. Elevnärvaro	7
1.5. Färre dricker alkohol men ett fåtal gör tidigare drogdebut.....	11
2. Processer för ökad måluppfyllelse.....	12
2.1. Sammanfattande analys	12
2.2. Samverkan mellan förskola, skola och hem	13
2.3. Ett gott arbete för elevnärvaro	14
2.4. Hälsöfrämjande dans och musik.....	16
2.5. Förebyggande av drogmissbruk	16
3. Ledningsgruppens rekommendation.....	17
Referenser	18

I. Nulägesbedömning

Nulägesbedömningen nedan tar sin utgångspunkt i mål som Barn- och utbildningsnämnden har inom Piteås strategiska område *Barn och unga- vår framtid: Barn och unga har en trygg och utvecklande uppväxt och använder inte alkohol eller droger.*

Förvaltningens ledningsgrupp har fastställt nulägesbedömningen genom bearbetning av statistik och analyserande dialog med skolledare och elevhälsans personal.

I.1. Sammanfattande analys

För att bedöma nuläget behandlar underlaget statistik kring elevhälsa, elevnärvaro och drogfrihet. Piteå ligger i många avseenden ungefär på ett genomsnitt för länet och de lokala trenderna syns också på nationell nivå. En gemensam nämnare för många resultat är att de berättar om ökande skillnader:

De lokala trenderna syns också på nationell nivå. En gemensam nämnare för många resultat är att de berättar om ökande skillnader.

- Skillnaden mellan pojkars och flickors psykiska ohälsa, stress över skolarbetet och rädsla eller oro.
- Skillnaden mellan den ökande andelen elever som helt avstår från alkohol och det fåtal allt yngre eleverna som använder cannabis.
- Skolkuratorer på såväl grundskolan som gymnasiet ser en ökad skillnad mellan hälsa och ohälsa, då de elever som mår dåligt mår sämre och ärendena är mer komplicerade än tidigare.

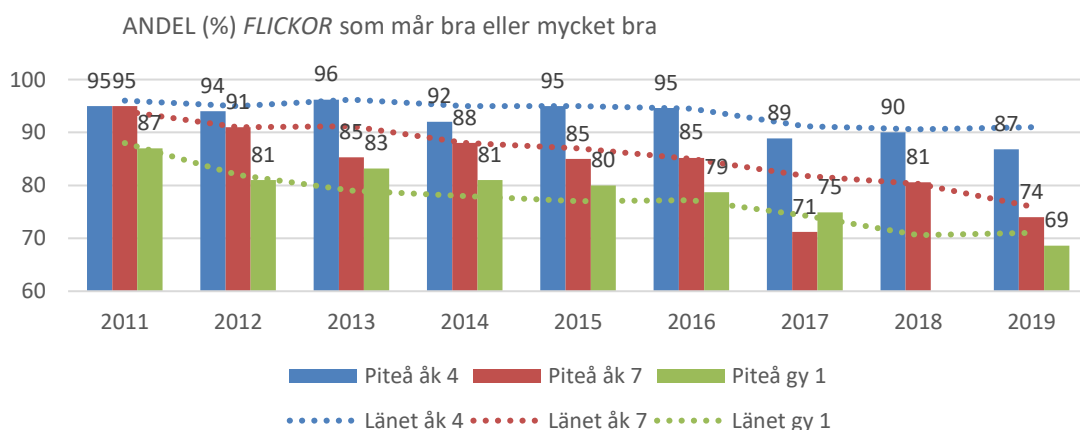
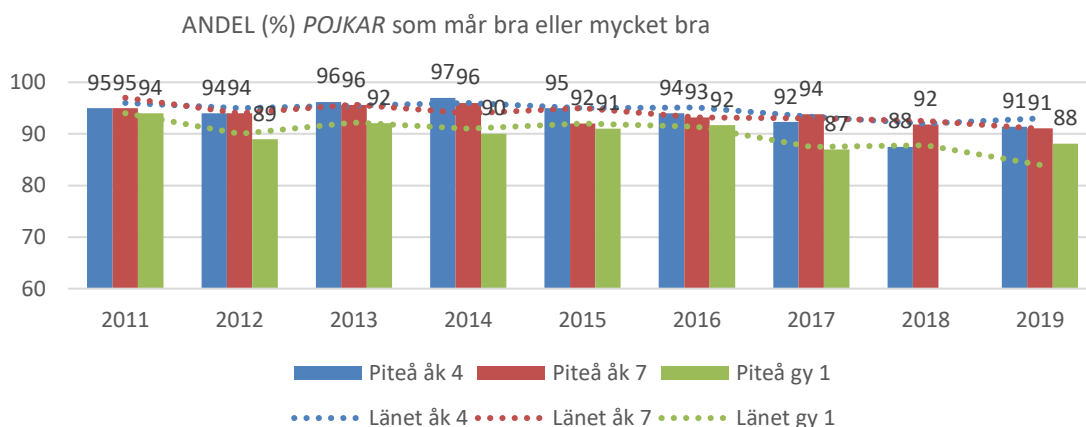
Skolväsendets likvärdighetsuppdrag bör därför vara i fokus och på huvudmannanivå handlar det om att ha kunskap om skillnader för att kunna fördela resurser efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov, samt att följa enheternas processer för att säkerställa en likvärdig kvalitet i hela kommunens utbildningsverksamhet.

I.2. Den psykiska ohälsans samband med stress över skolarbetet

Statistiken nedan är hämtad från hälsoprofilenkäten som genomförs av skolsköterskorna och sammanställs på läns- kommun- och skolnivå.⁶ Den indikerar att den psykiska hälsan bland Piteås elever ligger nära genomsnittet för Norrbottens län. Bland pojkarna i gymnasiets år 1 är dock andelen som mår bra eller mycket bra fyra procentenheter högre än länets snitt.

Det är tydligt att resultatet för flickor som grupp har sjunkit över tid, särskilt i åk 7 och gymnasiets år 1. Bakom de här siffrorna ligger naturligtvis varierande problematik, men i den här rapporten fokuseras skolan som påverkansfaktor. Diagrammen tydliggör även den stora skillnaden mellan flickors och pojkars mående i åk 7 och gymnasiets år 1. En könsskillnad som även är tydlig i länets sammanlagda resultat. Notera i diagrammet på nästa sida att även stressen över skolarbetet ökat över tid, framför allt bland flickor.

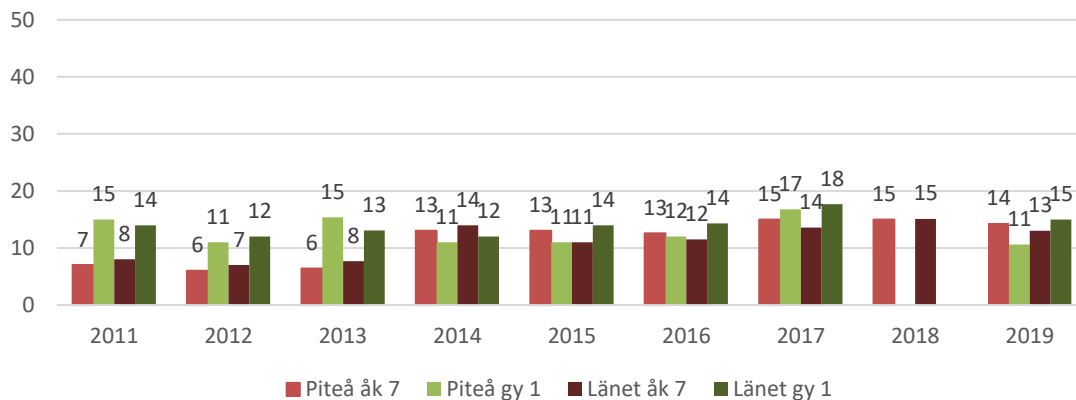

Källa: Skolbarns hälsa och levnadsvanor i Norrbotten (hälsoprofilenkäten), Region Norrbotten

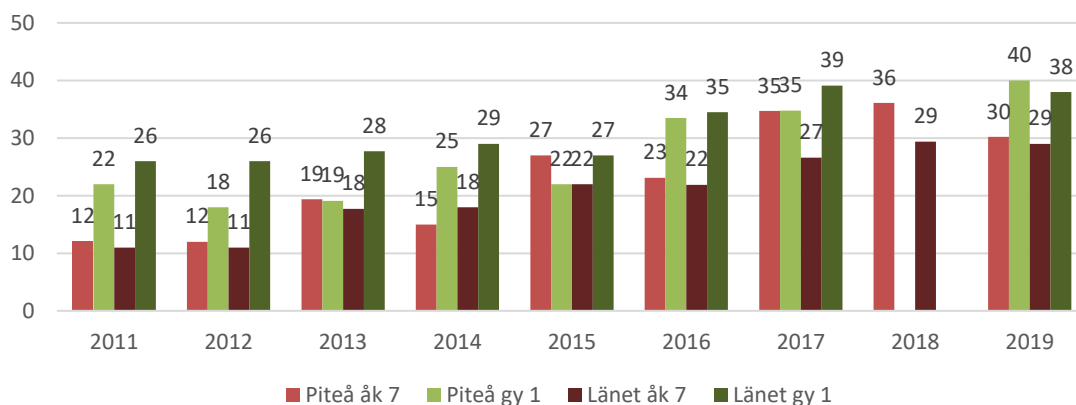
⁶ Skolbarns hälsa och levnadsvanor i Norrbotten läsåret 2019-2019. Folkhälsocentrum, utvecklingsavdelningen. Region Norrbotten 2019. Resultaten för gymnasieskolans åk 1 i Piteå kommun kunde inte sammanställas 2018 då anpassningen till GDPR-lagstiftningen försenade enkätens genomförande.

ANDEL (%) POJKAR som ofta eller alltid känner sig stressad över skolarbetet

ANDEL (%) FLICKOR som ofta eller alltid känner sig stressad över skolarbetet

Källa: Skolbarns hälsa och levnadsvanor i Norrbotten (hälsoprofilenkäten), Region Norrbotten

Andelen flickor i åk 7 och gy åk 1 som är stressade över skolarbetet har ökat markant på såväl kommuns- som länsnivå sedan 2011. Samma trend syns i riket. En nationell studie av Folkhälsomyndigheten pekar på ett ömsesidigt samband mellan elevers stress över skolarbetet och deras psykiska hälsa.⁷ I dialogen med rektorer framkommer också erfarenheter av att det är vanligare bland flickor än bland pojkar att vara mycket ambitiösa både i skolan och på fritiden och att i förlängningen lägga en osund press på sig själva.

Könsskillnaderna mellan flickor och pojkar är tydliga även när det gäller känslan av stress. I gymnasiet upplever 29 procentenheter fler flickor än pojkar stress över skolarbetet, och i åk 7 är skillnaden 16 procentenheter mellan könen. Motsvarande skillnad kan även ses i statistiken för länet som helhet.

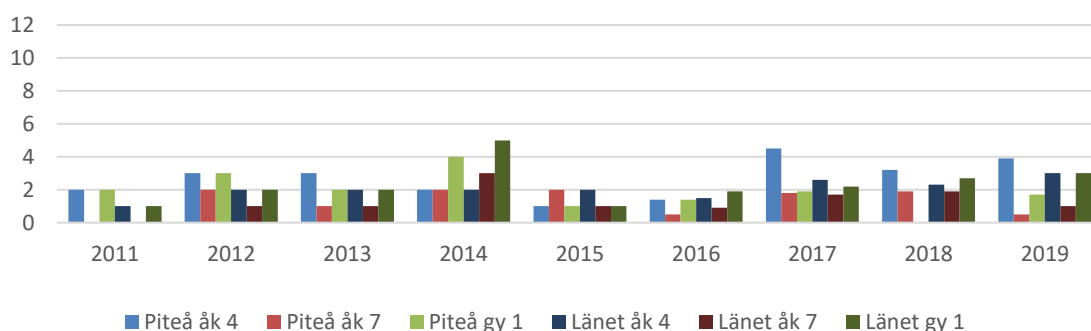
⁷ Folkhälsomyndigheten (2018, s. 75): Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

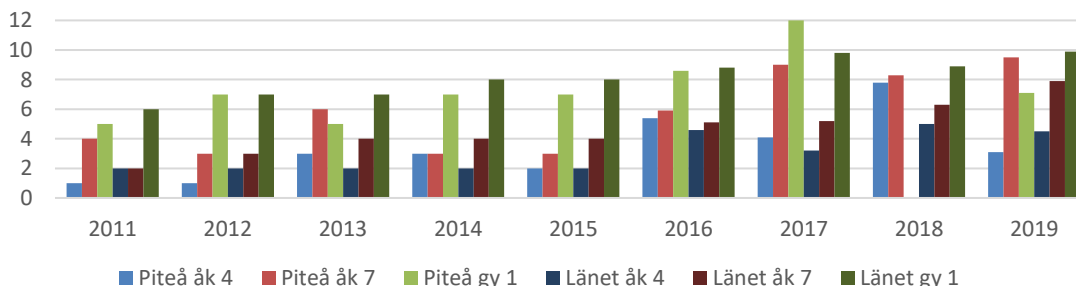
1.3. Tryggheten sjunker något bland flickor

Rädsla eller oro blir allt vanligare bland flickor, enligt enkätresultaten nedan. Vissa skillnader verkar finnas på gruppnivå, enligt skolsköterskornas erfarenheter från elevhälsosamtalen. I åk 4 kan eleverna ofta vara rädda för mörkret och att gå hem om vintern. I åk 7 kretsar mycket kring att duga för att inte vara utanför. I högre årskurser upplevs en ökad stress över skolarbetet. Men en förklaring till att oron och rädslan stiger i alla åldrar kan vara att eleverna ägnar mer tid åt internetbaserade aktiviteter än i de flesta andra länder.⁸ Eleverna får information från t.ex. sociala medier om oroande samhällsföreteelser. Det finns också en viss oro att inte få nog många gillanden ("likes") på sociala medier, kanske särskilt bland flickor, men än så länge är den förklaringens vetenskapliga underlag begränsat.⁹ Tryggheten som mäts i diagrammen nedan gäller i livet i stort. Förra kvalitetsrapporten Livsmiljö, demokrati och öppenhet 2018/2019, gällde endast trygghet i arbetsmiljön i skolan.

ANDEL (%) *POJKAR* som ofta eller alltid känt sig orolig eller rädd de senaste tre månaderna

ANDEL (%) *FLICKOR* som ofta eller alltid känt sig orolig eller rädd de senaste tre månaderna

Källa: Skolbarns hälsa och levnadsvanor i Norrbotten, Region Norrbotten

⁸ Folkhälsomyndigheten (2018, s. 83): Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

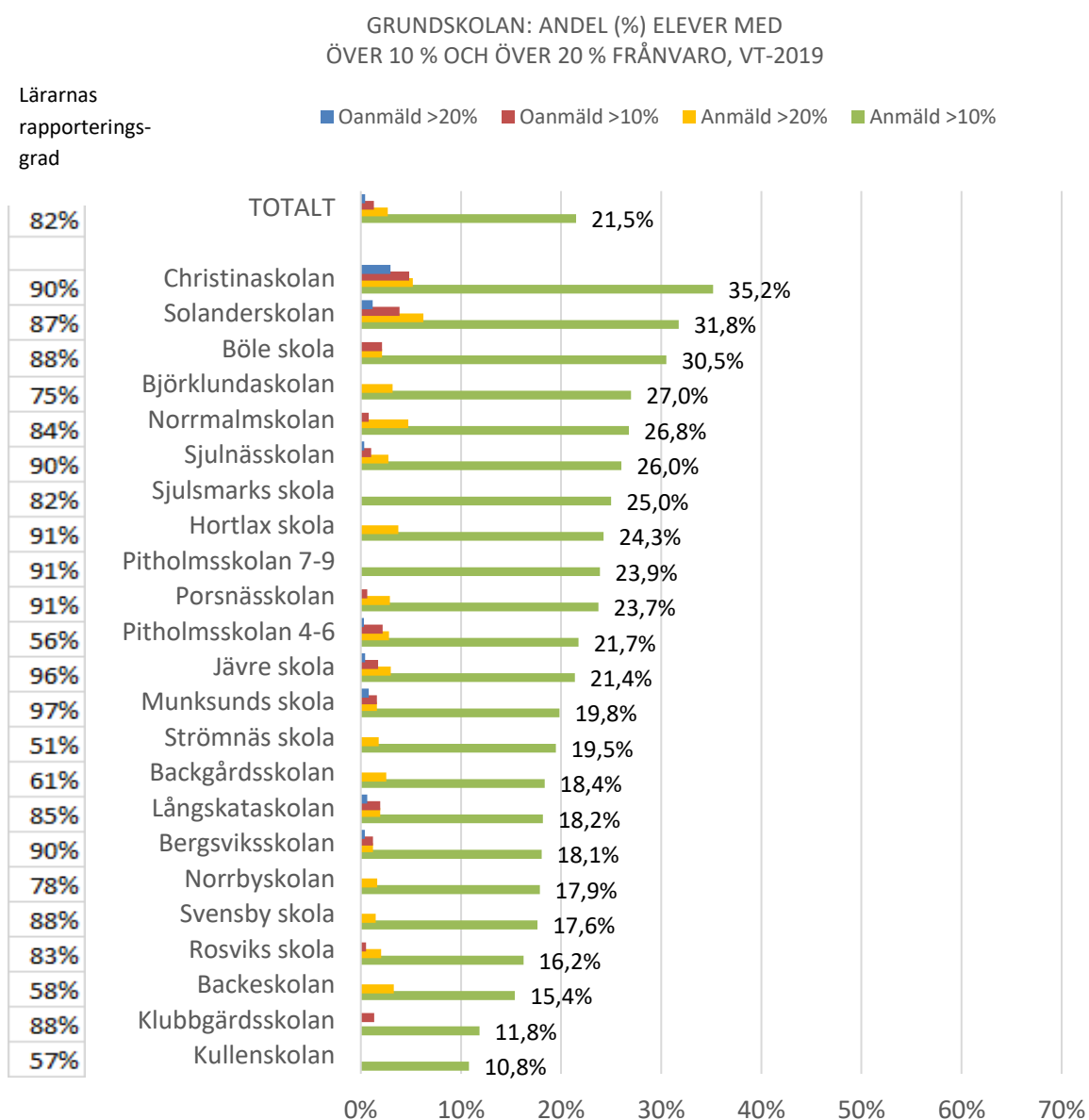
⁹ Ibid.

Även här kan skillnader mellan könen märkas. Andelen flickor som känner sig oroliga eller rädda är i genomsnitt högre än andel pojkar i såväl åk 7 som år 1 på gymnasiet. Glädjande är dock att se att känslan av oro och rädsla är relativt låg och understiger 10 % för såväl flickor som pojkar, vilket kan jämföras med andelen vuxna kvinnor (35 %) och män (24 %) i Piteå som känner ångslan, oro eller ångest enligt folkhälsomyndighetens mätning för åren 2015-2018¹⁰.

1.4. Elevnärvaro

Stapeldiagrammet nedan visar andelar elever per skolenhet som har en hög grad av anmäld och oanmäld frånvaro (10 respektive 20 procent).

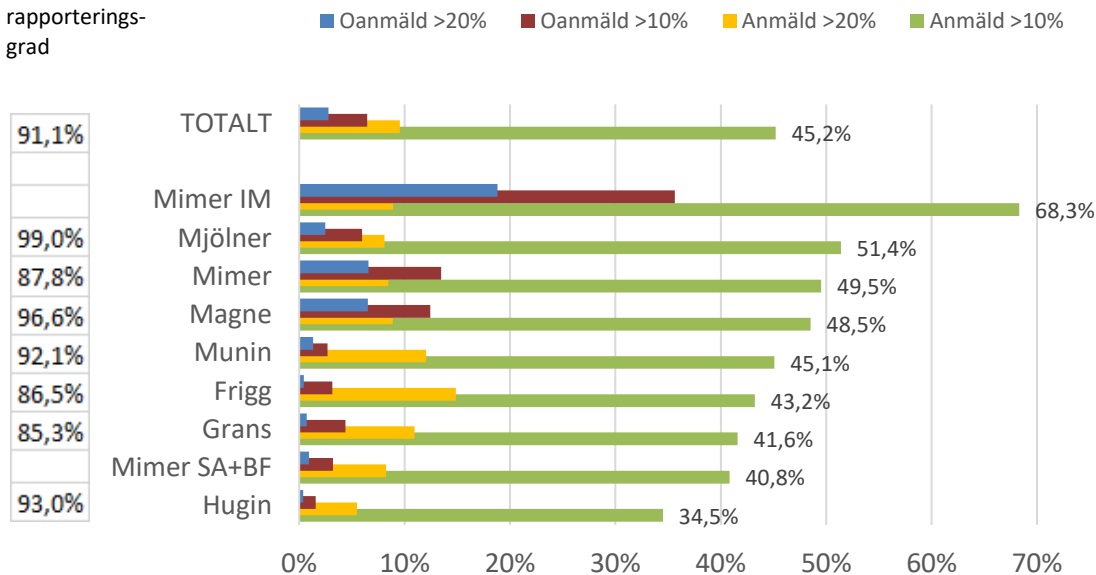

¹⁰ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/psykisk-ohalsa/>, hämtad 200206

GYMNASIESKOLAN: ANDEL (%) ELEVER MED ÖVER 10 % OCH ÖVER 20 % FRÅNVARO, VT-2019

Lärarnas
rapporterings-
grad

Elevfrånvaro, våren 2019. Källa: Skola24

Enligt skollagen ska alla elever i förskoleklassen, grundskolan och grundsärskolan delta i utbildningsverksamheten, om inte eleven har ett giltigt skäl att utebli.¹¹ Gymnasieskolans elever omfattas inte av skolplikten. Däremot har de rätt att fullfölja utbildningen på nationella program och introduktionsprogram.^{12 13}

Anmäld frånvaro inom grundskolan är vanlig, men det förekommer även oanmäld frånvaro på upp till 20 % bland elever på vissa skolor. Framför allt är den oanmälda frånvaron förekommande på Christinaskolan och Solanderskolan. Rektorerne vid dessa enheter har vidtagit åtgärder för att främja elevnärvaron och åtgärda frånvaroproblematiken. Läs mer om skolornas arbete på s. 14-16.

Förekomsten av anmäld elevfrånvaro varierar även mellan enheterna på gymnasiet och under läsåret 18/19 var den störst på Mjölner och Mimer¹⁴.

¹¹ 7 kap. 17 § skollagen (2017: 1115)

¹² 16 kap. 37 § skollagen (2017: 1115)

¹³ 17 kap. 15 § skollagen (2018: 749)

¹⁴ För alla enheter anges rapporteringsgrad. Mimer har en rapporteringsgrad, men programmen Mimer IM och Mimer SA+BF har ingen rapporteringsgrad då de inte är hela enheter. De separeras bara för att urskilja skillnaden mellan IM och övriga program.

Eleverna på språkintrödn, främst asylsökande pojkar, är ofta frånvarande och det drar upp Mimers totala andel. (Om språkintrödnprogrammet exkluderas ur underlaget ligger Mimer vid genomsnittet för Strömbäckskolan.) Rektorn berättar att de asylsökande eleverna har flyttats runt i Sverige flertalet gånger sedan 2015, vilket påverkat deras mående negativt. Dessutom saknar de ekonomiskt incitament för att komma till skolan då de ändå inte har rätt till studiemedel. När en elev flyttas till en annan kommun skickas inte heller någon information från Migrationsverket, vilket gör att flyttade elever rapporteras som frånvarande under en tid. Det som kan konstateras är att kraftigt ökade skillnader i livsvillkor för de som är registrerade som elever på Strömbäckskolan också syns i närvarostatistiken. De gymnasieelever som inte har vuxenstöd hemifrån är överrepresenterade i gruppen med hög oanmäld skolfrånvaro, som på Mimers Språkintrödn.

Eleverna på språkintrödn, främst asylsökande pojkar, är ofta frånvarande och det drar upp Mimers totala andel.

Statistikens tillförlitlighet har ökat

I samband med den förra kvalitetsrapporten kring Barn och unga fick Utbildningsförvaltningen i uppdrag att förbättra lärarnas rapportering om elevnärvaron. Uppföljningen av VT-2019 visar att rapporteringsgraden för hela grundskolan (hur stor andel av lektionerna som varje lärare rapporterat elevnärvaro för i webbsystemet Skola24) har stigit från ca 60 procent under läsåret 2017/2018, när systemet började användas, till 82 procent under vårterminen 2019. I gymnasieskolan har den stigit från 87,5 till 91,1 procent. Fortfarande är dock lärarnas rapporteringsgrad problematiskt låg inom grundskolan. Vissa tekniska problem i programvaran kan till viss del förklara den låga rapporteringsgraden (om två lärare är schemalagda i samma elevgrupp krävs att båda rapporterar samma statistik för tillfället).

RAPPORTERINGSGRAD I GRUNDSKOLAN				
Skolenhet	Antal lärare	Medel av rapporteringsgrad		
		LÅ 17/18	HT 18	VT 19
SAMTLIGA	474	60,0%	77,8%	82,0%
Strömnäs skola	28	22,8%	37,2%	51,1%
Pitholmsskolan 4-6	18	45,9%	55,0%	55,8%
Kullensskolan	8	42,7%	56,6%	57,5%
Backeskolan	15	36,1%	55,4%	58,3%
Backgårdsskolan	13	39,9%	66,5%	60,8%
Björklundaskolan	16	64,3%	72,5%	75,2%
Norrbyskolan	21	82,8%	56,3%	78,2%
Sjulsmarks skola	15	56,9%	79,8%	81,7%
Rosviks skola	22	64,7%	94,8%	82,9%
Norrmalmskolan	31	63,4%	86,5%	84,1%

Svenska Balettskolan	8	*	41,6%	84,4%
Långskataskolan	9	75,3%	81,9%	85,2%
Solanderskolan	44	69,0%	86,8%	86,5%
Svensby skola	11	57,8%	85,9%	87,7%
Böle skola	9	56,4%	85,7%	87,9%
Klubbgårdsskolan	10	21,8%	69,2%	88,5%
Christinaskolan	28	61,5%	88,7%	89,6%
Bergsviksskolan	29	28,9%	84,2%	89,7%
Sjunnässkolan	28	85,5%	85,9%	90,2%
Pitholmsskolan 7-9	26	88,2%	88,5%	90,6%
Hortlax skola	31	81,1%	84,0%	91,2%
Porsnässkolan	30	64,2%	94,8%	91,4%
Jävre skola	7	22,3%	86,7%	95,8%
Munksunds skola	11	53,1%	79,8%	97,1%
TB/MG	6	*	69,2%	98,8%

RAPPORTERINGSGRAD I GYMNASIESKOLAN

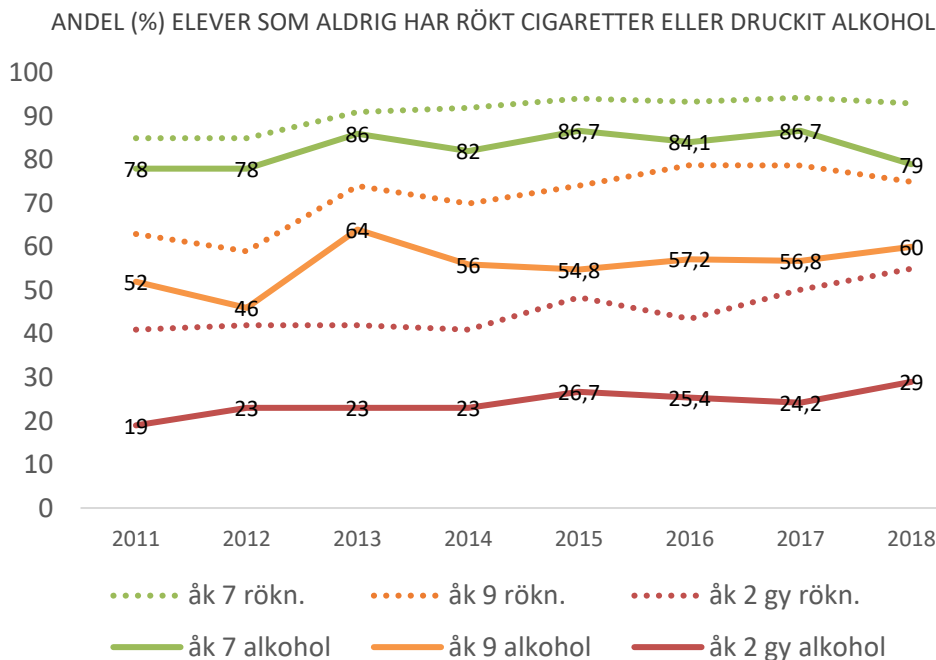
Skolenhet	Antal lärare	Medel av rapporteringsgrad		
		LÅ 17/18	HT 18	VT 19
SAMTLIGA	207	87,5	90,2	91,1
Magne GySär	9	56,7	88,8	85,6
Frigg	36	92,1	86,9	86,5
Grans naturbruksgymnasium	36	71,9	81,7	85,3
Mimer	36	90,2	87,2	87,8
Munin	20	87,3	93,8	92,1
Hugin	26	93,7	90,7	93,0
Magne	25	84,7	96,0	96,6
Mjölner	32	93,7	99,3	99,0

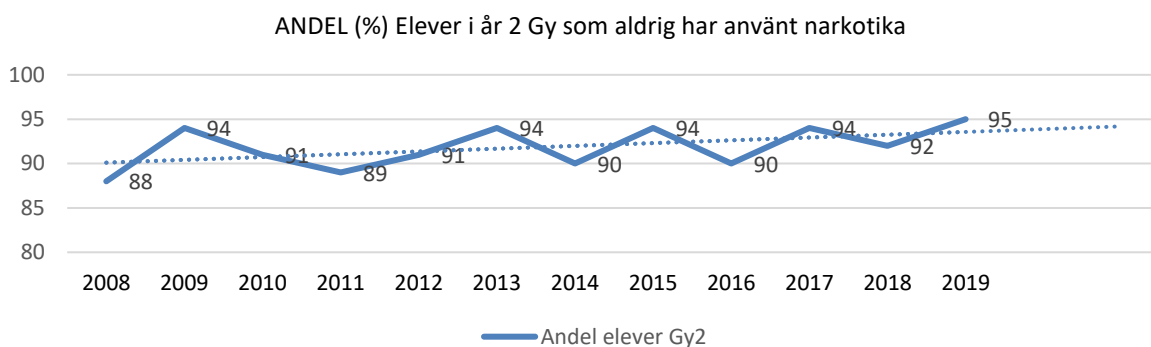
I.5. Färre dricker alkohol men ett fåtal gör tidigare drogdebut

I både åk 9 och gy 2 fortsätter den positiva trenden när det gäller andelen elever som aldrig druckit alkohol. I åk 7 har dock trenden gått lite neråt sedan förra mätningen. När det gäller narkotika rör det sig nästan uteslutande om cannabis. Bruket av cigaretter har minskat men polisen och resultat från Personligt vittnar samstämmigt om en ökad användning av e-cigaretter bland unga. Genom dem kan både tobak och andra droger som cannabis rökas. Överhuvudtaget har drogdebuten krupit ner i åldrarna och sker ibland redan i mellanstadiet, beskriver områdespolisen. Det finns elever i åk 7 som regelbundet röker cannabis. Det verkar alltså som om fler unga är nyktra, men problemen förvärras bland dem som hamnar i drogmissbruk. Det är av största vikt att verksamheterna fortsätter att utveckla goda samverkansformer med både vårdnadshavare, områdespolis och socialtjänst. Detta förutsätter en god styrning på alla nivåer, en struktur att förhålla sig till och en samsyn på uppdragen som samverkar.¹⁵

Andelen elever som aldrig använt narkotika i gymnasiets år 2 ligger 2019 på 95 %. I jämförelse med riksnittet som ligger på 83 % är Piteås resultat betydligt bättre. En förklaring till denna positiva utveckling kan vara *Cannabisprojektet* som bedrivits på Strömbackaskolan med stöd av näringslivet.

¹⁵ Socialstyrelsen (2013, s. 26): Samverka för barns bästa – en vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer

Källa: Piteå kommuns rapport "Personligt"

2. Processer för ökad måluppfyllelse

2.1. Sammanfattande analys

Vårdnadshavarna ansvarar för barnens trygghet, utveckling och drogfrihet. Men förskolan, skolan och fritidshemmet har ett ansvar att inom ramen för utbildningen främja hälsa och trygghet. Det bedrivs ett hälsofrämjande arbete i vardagen genom både värdegrundsarbete, undervisning och personalgrupper som verkar särskilt för hälsa och trygghet.

Skolväsendet gör ett viktigt arbete i det här sammanhanget, men samtidigt visar forskningen att barns och ungas psykiska ohälsa är en komplex företeelse med många påverkansfaktorer: sociala nätverk och nära relationer, levnadsvanor, sammanhang där människor lever och arbetar och övergripande strukturer som samhällsekonomi, kultur och miljö.¹⁶ Att psykisk ohälsa och trygghet försämras betyder alltså inte nödvändigtvis att förskolan och skolan inte gör tillräckligt. Nulägesbedömningen på s. 3-11 konstaterar att det finns försämringar och ökande skillnader mellan elevgrupper både lokalt och nationellt, samtidigt som kartläggningen av skolväsendets processer på s. 12-16 visar många goda insatser i samverkan med andra samhällsaktörer och med hemmen. Vissa av dem är påbörjade med anledning av den oroande utvecklingen och könsskillnaderna gällande psykisk ohälsa. För att klara av det kompensatoriska uppdraget är det ytterst relevant att goda kontaktytor utökas mellan barn och vuxna i förskolan och skolan, med hemmen och med socialtjänst och hälso- och sjukvård.¹⁷

Inom ramen för skolverkets statsbidrag för likvärdig skola har Piteå kommun beviljats ca 2,7 mkr för budgetåret 2018 och 11,2 mkr för budgetåret 2019. Åtgärdsprogram har upprättats och bland annat kommer insatser som förstärkning av psykologtjänst inom elevhälsan, utökade

¹⁶ Folkhälsomyndigheten (2018, s. 85): Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige?

¹⁷ Socialstyrelsen (2013, s. 19): Samverka för barns bästa – en vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer

möjligheter till stöd för elever med funktionsvariationen autism, tillsättandet av centralt team som arbetar med elever som har långvarig frånvaroproblematik, utökning av modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål inventering av lärverktyg för att förbättra våra lärmiljöer samt handledning, coaching och dialogmöten för lärare för att kunna möta elever så bra som möjligt i klassrummen.

Det är rimligt att detta stora arbete får fortsätta och utvärderas längre fram utan påbörjandet av fler parallella processer.

Under folkhälsorådets ”paraply” har även en förvaltningsövergripande arbetsgrupp skapats för att förbättra det förebyggande arbetet bland barn och unga. Arbetsgruppens uppdrag är att samarbeta och samverka kring frågor som rör barns och ungdomars *vardagsproblem* (t ex hälsa/ohälsa – när blir det skillnad?, hur stöttar vi sköra ungdomar som inte har verktygen för att komma till rätta med sitt mående, hur arbetar vi konkret med barns och ungdomars sömn, mat och motion) samt *föräldrastöd*.

2.2. Samverkan mellan förskola, skola och hem

Att ha en fungerande samverkan med hemmen och med andra skolverksamheter som barnen övergår till är centralt. Med tanke på barns och elevers olika förutsättningar och behov är det viktigt att förskolan och skolan har fungerande rutiner för samverkan och övergångar. Ju bättre och ju mer välförankrade rutiner, desto mindre blir systemet beroende av enskilda anställdas engagemang och kompetens. I den dagliga dialogen och i de strukturerade samtalen med vårdnadshavare är det därför avgörande med en samsyn på vad som ska tas upp till samtal inom hela organisationen. Rektorerne har därför fått rapportera kring sina rutiner för samverkan genom att svara på följande frågor:

1. *”Beskriv hur personalen brukar föra en fortlöpande dialog med vårdnadshavarna om hur barnet/eleven utvecklas och trivs. Har arbetslaget en gemensam tolkning av vad som bör tas upp, samt hur och när?”*
2. *”Beskriv era rutiner för övergångar, särskilt till/från andra huvudmän. Beskriv också era rutiner för mottagning av nyanlända barn/elever.”*

Inom förskolan har personalen i princip dagliga samtal med vårdnadshavare vid hämtning och lämning. Personalen för också strukturerade samtal som inskolnings-, utvecklings- och avslutningssamtal. Det finns ofta en gemensam mall för utvecklingssamtal i varje förskoleområde, vilket stärker likvärdigheten. Grundskolan bedöms också vara likvärdig i sin samverkan med hemmen via utvecklingssamtal, föräldramöten och samrådsforum. Från och med hösten 2018 inbjuds polisen till att delta på föräldramöten i åk 4 och 7 på alla skolor, för att bland annat informera om att förebygga drogmissbruk. Skolorna arbetar dock på lite olika sätt beroende på både möjligheter och ambitioner. Enligt ett centralt beslut har också ett digitalt närvarosystem, s.k. nuddisar, börjat användas inom förskolan och fritidshem. Det underlättar kommunikationen med vårdnadshavarna.

En del förskoleområden har en gemensam mall för övergångar inom hela området. När det gäller grundskolorna har en del rapporterat detaljerade och konkreta rutiner, medan andra endast konstaterar att de finns.

Gymnasieskolan har inte några nationella mål gällande samverkan med hemmen, så de har endast rapporterat kring rutiner för övergångar. Under våren 2019 har en arbetsgrupp bestående av en SYV från gymnasiet, en SYV från grundskolan, två rektorer från grundskolan samt gymnasiechef, gjort en översyn av tidplanen för övergångar med de aktiviteter som planerats in för att göra övergången så rättssäker och trygg som möjligt för varje elev, utifrån de förbättringsbehov som uppmärksammades under förra läsåret. Även specialpedagogerna från Strömbacka har träffar med grundskolan under våren för att förbereda och säkerställa övergången mellan grundskola och gymnasium. Detta gäller överlämning av uppgifter som har betydelse för elevers behov, kopplat till undervisningssituation.

Övergångsrutinerna för överlämning till andra kommuner har också upparbetats på ett bättre sätt i och med den nya lagstiftningen som innebär krav på huvudmännen att lämna över även till annan huvudman, sådant som är av vikt för elevens skolgång. En arbetsgrupp från gymnasiet och Vuxenutbildningen har jobbat med övergångar mellan dessa verksamheter, med särskilt fokus på de nyanlända.

När det gäller nyanlända barn och elever har en del förskolor och skolor upparbetat rutiner, medan en del håller på med det eller inväntar de kommungemensamma rutinerna som ska bli resultatet av projektet kring nyanländas lärande under 2019.

2.3. Ett gott arbete för elevnärvaro

Alla rektorer har också fått svara på frågan: *”När det förekommer otillåten elevfrånvaro, beskriv era rutiner för att tillsammans med hemmen lösa dessa problem.”*

Svaren visar att rektorerna har en stor medvetenhet om vikten av ett främjande och förebyggande arbete för att öka elevnärvaron. Nu när det finns tillgång till närvarostatistik i Skola24 är den ett viktigt resultat att följa upp i utvärderingen av allt arbete som pågår.

Som resultaten på s. 10 visar är elevfrånvaron på Strömbackaskolan störst på Mimer (totalt, både anmäld och oanmäld frånvaro). Rektorn på Mimer berättar om allt arbete som mentorerna lägger ner med att försöka nå eleverna. *”Generellt sett går lärarna ofta utanför sitt uppdrag i omtanke om eleverna, vilket är en riskfaktor för deras arbetssituation”*, menar rektorn. Deras elevhälsoteam kommer också att följa upp frånvaron vid introduktionsprogrammen under hela läsåret. Det har även gjorts gemensamma insatser under året för att likrikta och förtydliga rutiner

”Generellt sett går lärarna ofta utanför sitt uppdrag i omtanke om eleverna, vilket är en riskfaktor för deras arbetssituation.” - Rektor

och information när det gäller frånvarohantering, underlätta framtagande av underlag för rektors bedömning i samråd med mentorer och elevhälsa.

Ledningsgruppen på Strömbackaskolan tog beslut om senareläggning av betygsdatum. Betygen skickades hem istället för att eleverna skulle få betygen vid studenten och detta gjordes i syfte att motivera till studier fram till studenten och motverka att eleverna skulle åka iväg på resor i åk 3, något som ofta resulterar i ogiltig frånvaro. Rektorererna på yrkesprogrammen har också blivit tuffare med att bevilja ledighet för arbete. Men i och med att företagen ofta skriker efter arbetskraft, så väljer många elever på yrkesprogram en lön och ett arbete framför risken att få betala tillbaka någon tusenlapp till CSN.

Rektorererna på Strömbackaskolan lyfter frågan kring semesterresor under skolåret med vårdnadshavarna på föräldramöten och informerar om att det kan leda till icke godkänd frånvaro och indraget CSN. Den mest problematiska frånvaron är dock den som sker under hela läsåret, den som är kopplad till psykisk ohälsa, och där behöver skolan ständigt jobba med förebyggande arbete och en nära kontakt mellan mentor, elev och hemmet om de är under 18 år.

Kompetens att jobba med förebyggande och hälsofrämjande stöd är något som också främjar skolnärvaro. Därför genomför rektorer och elevhälsa på Strömbackaskolan två utbildningar via SPSM; ”*Främja närvaro och förebygga skolfrånvaro – allas angelägenhet*” samt ”*Att höja skolans elevhälsokompetens. Ett processarbete för likvärdig utbildning.*”

Grans naturbruksgymnasium har tidigare haft en högre frånvaro och satsade därför under läsåret 2018/2019 på att öka elevnärvaron genom att ta ett gemensamt ansvar bland undervisande lärare, mentor, elevhälsa, rektor och elev/vårdnadshavare. Skolan har tydliggjort rutiner kring arbetet med elevfrånvaro. Rektorn ser en framgångsfaktor i att hålla en tät, nära kontakt med mentor som följer upp kontinuerligt, med elevhälsan som stöd.

Christinaskolan och Solanderskolan har en något större andel elever med stor frånvaro än de andra grundskolorna. Rektorererna där har utförligt beskrivit det arbete skolorna lägger ner för att förbättra resultaten. Både elevhälsoteam och lärare är involverade i rutiner för att både förebygga och förbättra. Goda relationer med hemmen är en stor del av arbetet och har identifierats som en framgångsfaktor. Rektorererna har också implementerat mindre undervisningsgrupper för elever med hög frånvaro (och ofta neuropsykiatriska funktionsnedsättningar), vilket upplevs som mycket positivt.

Rektorererna på högstadiet beskriver likvärdiga rutiner för sina skolor för att *tillsammans med hemmen* hantera oanmäld frånvaro:

- 1) *Oanmäld frånvaro meddelas* automatiskt och direkt via Skola24 till vårdnadshavare via e-post eller sms, enligt skollagens bestämmelser.¹⁸

¹⁸ 7 kap. 17 § skollagen (2017: 1115)

- 2) *En regelbunden uppföljning* av elevnärvaron i Skola24 sker. Oftast är det mentorn som regelbundet rapporterar den, men ibland rektorn.
- 3) *Mentorn kontaktar hemmet* vid misstanke om problematisk frånvaro. Överenskomna åtgärder följs upp och om elevens närvaro ökar avslutas ärendet.
- 4) *Någon ur elevhälsoteamet kontaktar hemmet* om elevens närvaro inte ökar. Överenskomna åtgärder följs upp och om problemen blir lösta avslutas ärendet.
- 5) *Det sker ett möte mellan eleven, vårdnadshavare, mentor och personen ur elevhälsoteamet* vid utebliven positiv utveckling. Överenskomna åtgärder följs upp och om en positiv utveckling sker avslutas ärendet.
- 6) *Om inte föregående steg hjälper sker en nätverksträff* tillsammans med någon från barn- och ungdomspsykiatri eller socialtjänsten, där en handlingsplan upprättas och följs upp.

Även rektorerna för låg- och mellanstadieskolorna har beskrivit sina rutiner för att hantera misstänkt problematisk frånvaro, både anmäld och oanmäld. Anmäld frånvaro som sker regelbundet kan ju också vara ett tecken på problem av olika slag.

2.4. Hälsöfrämjande dans och musik

Musik- och dansskolans aktiviteter har inte så ofta lyfts i hälsosammanhang, men svensk forskning har visat att dansen främjar psykisk hälsa samtidigt som den är kostnadseffektiv.¹⁹ *Dans utan speglar* är en insats på Musik- och dansskolan är en uppsökande verksamhet ute på skolorna för elever i åldrarna 13-19 år som skapar ett nätverk och ett sammanhang, precis i linje med identifierade framgångsfaktorer för hälsofrämjande dans. Insatsen finansieras med medel från Kulturrådet. Musik- och dansskolans personal har också ett arbete på Språklussen, där de arbetar med rörelse och sång för att eleverna lättare ska lära sig språket. Dansen bland grundskolans elever har fått många goda effekter.

Forskning har visat att dansen främjar psykisk hälsa samtidigt som den är kostnadseffektiv.

2.5. Förebyggande av drogmissbruk

Utbildningsförvaltningen och Socialförvaltningen har på uppdrag av Kommunfullmäktige påbörjat ett samarbete för att utarbeta en handlingsplan för förebyggande arbete kopplat till missbruk bland unga. I detta arbete ingår att identifiera evidensbaserad metod som kan användas generellt i kommunens verksamheter. Planen ska redovisades för Barn- och utbildningsnämnden i samband med årsredovisningen 2018.

¹⁹ Duberg (2016): Dance Intervention for Adolescent Girls with Internalizing Problems: Effects and Experience

3. Ledningsgruppens rekommendation

Utifrån ovanstående analys beslutar Utbildningsförvaltningens ledningsgrupp att ange följande grad (1-4) av måluppfyllelse:²⁰

BARN OCH UNGA – VÅR FRAMTID	2019	2018
Barn och unga har en trygg och utvecklande uppväxt och använder inte alkohol eller droger	3	3

Ledningsgruppen rekommenderar Barn- och utbildningsnämnden att utdela följande uppdrag till förvaltningschef:

- Följa upp de satsningar som görs inom ramen för likvärdig skola avseende frånvaroteam och förstärkt psykologresurs.

Uppdraget skall vara genomfört och redovisas för nämnden senast 2020-06-24.

Piteå 2020-02-25

Malin Westling
Förvaltningschef

²⁰ Grad av måluppfyllelse bedöms enligt följande skala: 1) Målet ej uppfyllt, 2) Målet delvis uppfyllt, 3) Målet uppfyllt i hög grad samt 4) Målet helt uppfyllt.

Referenser

Duberg, A. (2016). Dance Intervention for Adolescent Girls with Internalizing Problems: Effects and Experience. Örebro Universitet.

Löfstedt, P., Wiklander, L., Corell, M. m fl. (2018). Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige? Solna och Örebro: Folkhälsomyndigheten.

SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Bengtsson, A., Norrman, M., och Ugglå, C. (2013). Samverka för barns bästa – en vägledning om barns behov av insatser från flera aktörer. Stockholm: Socialstyrelsen.